

ПЕРНАЙТЕ ПРАВДУ
А ПРАВДА
ОСВОБОДИТЬ ВАС.

ПРАВОСЛАВНИЙ ВІСНИК

ЗА НАРІД
І
ЗА ВРУ.

THE ORTHODOX HERALD

ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В КАНАДІ.

РІК І.

ВІСНИК, ЛАП., КВІТЕНЬ 1924.

ЧИСЛО 1

Христос

Воскресені Твоє, Христе Спасе, Ангели прославляють на твої, і нас на землі вчимо достоїними з чистим серцем Тебе славити!

Христос воскрес із мертвих, смертю смерть здолав, і тим що в гробах, життя дарував!

Воскресення день, і просвітись світлом, і оден одлого обиди! Сказано: "Браття" мають тим, що немаяють нас! Простімо все ради Воскресення, і так промовимо голосно: Христос воскрес із мертвих, смертю смерть здолав, і тим що в гробах, життя дарував!

Христос

Воскрес!

Ангели кличуть до Благородної: Чиста Діво, радуйся! І знову кажу: Радуйся! Твій Спас воскрес во твій дім і в гробу, поверну! Збудини! Люде, веселіться!

Світись, світись, мій Благославний, бо слава Господня, і ми Тобою зійшли! А ти, чиста, пишайся, Богородице, за Воскресення Сина Твого!

Тілом засюван, ми смертальною, Царю і Господи, во трюх днів воскрес єси, і Адям із хвіном тілом, неморальною смертю. Поклононься, світло спасіння!

Воскрес!

Від Редакції

Випускаючи в світ перше число „Православного Вісника“, вважаємо за узаконне представити, хто ми є і чого хочемо.

„Православний Вісник“ появляється на те, щоб заступати інтереси Української Православної Церкви в Канаді. До тепер Українська Православна Церква в Канаді користувалась з гостинності світських українських часописів, головую „Українського Голосу“, який нерідко прямо з самовіднесенням заступав Українську Православну Церкву і тим входив собі серед читачів, які в релігійних справах мали інші погляди. За гостинність і прихильність „Українського Голосу“ і других часописів Українська Православна Церква є і на все останнє дуже вдячна, але й знає собі з того справу, що годі надужувати гостинності і знаємо її як користуватися. Зрештою скорий зріст Української Православної Церкви вимагає органу, повсякчасного виключено справам цієї церкви. І задачею „Православного Вісника“ є дати місце для статей про чисто релігійні справи і зокрема для обговорювання внутрішніх справ Української Православної Церкви.

„Православний Вісник“ буде містити статті на мо-

ральні та теологічні теми, буде писати про справи загальної громадської значимості, о скільки жми, дотисяють нерівня, буде подавати історичні матеріали та наукові розвідки а в міру можливості також оповідаючи та поезії релігійного або морального змісту. І, очевидно річ, буде подавати вісті з церковного життя.

При сім „Православний Вісник“ буде мати завжди на одні добро українського народу і охорону його перед кривдами, прикритими нашімним релігій.

Покі що „Православний Вісник“ буде виходити раз на місяць. З ходом часу і з поправою матеріального стану видавництва „Православний Вісник“ буде виходити постійно, згодом буде збільшувати свої розміри і поправляти свій апарат. Се сподіємося довести в скорім часі, числячи на те, що Шановні Члени і Прихильники Української Православної Церкви подадуть нам помічну руку в поширюванні „Православного Вісника“ і збиранню переслати на него.

Слава Ісусу Христу!

РЕДАКЦІЯ.

3 Першим Числом „Прав. Вістника“

Давніше вже робилися заходи, щоб почати видавати часпис української Православної Церкви в Канаді, та на заходах кічилось. Недостача рук і засобів, а також і деякі незалежні від нас причини примушували відкладати саме діло на пізніше.

Віддавалося, що життя потребувало, такого часпису не від нині. Церква, церковна справа, церковна робота, церковні потреби, церковні клопоти, це одна з великих наших народних життєвих справ, а достогі народ порозкиданий по широким просторах — отже іще з разом взяти винагає часпис, який би якраз собою народ, завжди йому згоду порозумівся, а розуміти себе взаємно. Треба часпису, який би об'єднав людей зі станом самої церкви і її роботою, а також з ближнім і далеким світом і людьми, з якими нашою народом сяк чи так треба мати до діла.

Нині приходить час, що давні заходи здійснюються, бо отже перед українським загалом з'являється перше число церковного часпису „ПРАВОСЛАВНОГО ВІСНИКА“.

До релігійної області належить три чверти життя, ка- жуть учні люди. Тому, де релігія — запледає, там занепа- де ціле життя; де релігія росте, там ціле життя народу пласотиться.

Ніхуди правди діти, що релігійне життя українського народу стоїть тепер надто низько, хоч що правда вина за те, де лежить тілани на його совісті. Але на його совісті лежить, крім обов'язку пізнати себе, пізнати мораль, пошукати моральну свідомість, і виробити собі якийсь погляд на життя і працю для життя на бачує.

Церква, — це інституція, що калюється релігійно-моральними справами людини, отже кругом Церкви мусить збиратися вся увага і вся робота. Коли Церква, як жерело релігійно-морального життя, буде мати подостатком жи- воторної води, тоді поплине вона рікою іби оросить і обо- гатить і віддалені ниви і цвади життя.

Релігійне життя народу українського стоїть дотепер

нижко крізь черес те-що, його Церква була цілї стоїти залежно від чужих людей. А чужий собі рад, історія го- ворить нам багато, а сучасність потверджує правдивість історії, що чужі не тільки не давали і не дають про наше добро, але протиню — їх цілею завадї було, наш народ посувати, затемнювати і дїлї себе використовувати.

Нині Українська Православна Церква є якраз тою Церквою, до якої чужі люди не мають доступу; тою Церквою, яку колись мали наші шавні предки; під проводом якої гуртувалися найкращі українські люди, а обороні якої кля- ли своїм голови найкращі сини нашого народу. Дати про розвід і благоїдну роботу Української Православної Церк- ви для народу і між народами, це головна задача нового часпису.

Широкий виднокруг праці простягається перед нами. І до неї треба багато рук, багато витривалості і доброї волі не кількох людей, але цілого нашого загалу. Треба, щоб кожний доложив свою свою цеглоку, а тоді певно збудує- ся та велика святиня, в якій збереться весь наш народ на спільну молитву і до спільної праці для теперішності і бу- дущності.

Видати, які взяли на себе татар видавання „Право- славного Вістника“, почали святе, Боже діло, і ослугову- ють на найширшій піддержку у всіх православних Українців. І ми отже повинаємо в першій мірі українське православне духовенство а даліше всіх вірних і прихильників Україн- ської Православної Церкви, щоб постаралися як найшир- ше „Православний Вістник“ розпросторити, ширити, оби- рати для него передплаатників, обирати жертви на пресов- ний фонд. Хто піддержити ширю сво боготодну роботу, той вселужити собі на їм доброго робітника на ниві Бо- жій і на ниві народній.

З християнським братнім привітом,
Консисторія Української Православної Церкви
в Канаді.

НАЦІОНАЛЬНА ЦЕРКВА — ЦЕРКВА БОЖА.

Лшавачи своїх учеників на землі, Господь наш Ісус Христос сказав їм: „Піть і називайте всі народи!“

Не казав їм Христос, щоб на почали тільки якісь один народ. Не казав їм, щоб на почали тільки деякі народи. Він казав їм назвати ВСІ народи. Христос не дїлє ніякого зир- бового народу. Христос не признає народів ліпших, ні гірших, не признає народів важніших, ні менше важних. Для него всі народи однакові, всі рівні. Христос не хотів ігнорувати нікого народу і не хотів поминаати нікого народу. Він казав своїм ученикам навчати всі народи.

А як мали Христові ученики навчати всі народи? Чи якоюсь вибраною мовою? Чи мали навчати її своєю влас- ною мовою? Чи може пануючою державною мовою? Або мовою вчених людей?

Ні. В нїягдесять днів по Воскресінню Христа зійшов на апостолів Святий Дух і дав їм спромог навчати всі на- роди. Він дав їм дар проповідати слово Боже ріжними мовами. Він дав їм дар проповідати кождому народови слово Боже у його рідній мові — без уваги на те, яка та мова була повжана, або понижена, розвинена, або проста. Господь Бог не вигнав, аби заляз пізнання Його Святої Ті- лої людини мусів вжити якоїсь спеціальної мови, жидівської, грецької, латинської, чи староблгарської. Кож- ду мову, аважая Господь Бог за однакову добру. Кождої мови вив Святий Дух апостолів.

Святий Дух дав спромогу апостолам бути серед Жидів Жидами, серед Греків Греками, серед Римлян Ри- млянами, серед Українців Українцями. Бо тільки той може в діякості працювати для добра якогось народу, хто уви- де в душу того народу, хто стане одним із того народу.

Апостоли мали за заділу люди служити, не пунувати над ними, помагати їм, а не використовувати їх.

Про одного з апостолів, св. Андрія Первозванного, є перекази, що він сповняючи волю Божу, заїшов як на Україну і на горак Кієва проповідував науку Христову. Якою мовою мв він там проповідував? Жидівською, грецькою? Ні. Тих мов було там ніхто не розумів. Але св. Андрій мав від Святого Духа дар проповідати чужими мовами, отже говорив до наших прабратів тодішнього українською мовою. Він говорив до Українців, як Укра- їнець з України, бо мв служити українському народови.

Не булаб так скоро поширилася Христова віра по ці- лїм світі, якби Христові ученики були зачинали серед ко- жого народу з того, щоб обржати його національ-

ні почування і зневажати його мову. Не булаби поширила- ся Христова віра, якби Христові ученики були зачинали з того, що примшували до якогось народу, закладали на- самперед школу „вибраної“ мови і говорили людям: Як навчитесь отєї мови, тоді ми навчимо вас про Ісуса Хри- ста і покажемо вам дорогу до неба.

Св. апостол Павло говорить: „Краще, щоб я - сказав в церкві п'ять зрозумілих слів, чим маю зжнати десять тисяч незрозумілих“.

Якоже безбожно в виду сего виглядають намагання пред- ставити темним людям, немов то Господь Бог погорджу- простою, народною мовою і вимягає, щоб до Него зверта- ти якоюсь панською, чужою, чудною мовою. Нема більш зневаги Бога, як вимягати від людей, щоб моли- лися до Него мовою, якої не розуміють. Чи може бути, щоб більше образливого до Бога, як казати Українцям, що вони мусят звертатися до Него в незрозумілій їм ста- роблгарській мові після того, як на Україну приходить св. Андрій Первозваний з проповідання в українській мові? Чи може бути щоб більше образливого до Бога, як да- вати до зрозуміння, що всезнаючий Бог не розуміє укра- їнської мови?

Куд Христос не вивиснував ніякої мови ні природно- сти понад дріг. Святий Дух не обмежував знання апосто- лів на одну мову, або тільки на кілька мов; Він дав їм дар говорити всіми мовами. Тому зневагою Бога є припису- вати йому, що він розуміє тільки деякі мови і що через те голос, ласку і право в него мають тільки ті люди, що зна- ють ті мови, а люди, що не знають тих мов, є вже тим са- ним гірші перед Богом. Коли хто зневажав Бога в сей спосіб, то знаймо, що се сауда дівола, хочби він називав себе не знати який христичинком.

Іслю Боже в їх спільні дїла добрі: розуміли перніси христичне. В них не було того, щоб ділти себе на япших і на гірших христичн, на христичні першої класи і на хри- стичні другої класи. Один лише випадок є згаданий в Дїянках Апостольських, що христичне жидівськоє пох- одження хризанало на те, що св. апостол Петро крестив не тільки Жидів, але й Агас. Се було в святих перших дїях христичства і се питанням зарав заложено понад всякий сумнів. Заложеного його так, що бушл Жиди не підносили вє більше ніжних негодвань.

В перших христичн не було того, щоб Жидови, або

Грець, або Румунський говорини, що йому належить перенести перед Богом задля його націоналізму. Кождий християнин, який націоналізм він не був, вважався за одного доброго, коли його чинили були добрі. Німа націоналізм не приписувала собі права порядкування церквою у другій національності. Доде кождий наші-порядкували своїм власним церквою, церква і кождий чужий націоналізм приймав між себе і визнавали між собою лише той, коли вони своїм належачим добрим чинилим на те собі заслунали. Кождий так стверджував в церкві справи чужої нації, того викладав спомік себе, як паршуву віщо. Береження прав місцевого населення в церковних справах шло так далеко, що в церковні закони постановлено заборону єпископам втручатися в справи другої дієцезії, і заборону парохам втручатися в справи чужої парохії.

Найкраще зберігся по нинішній день слід самостійного господарювання кождої нації своїм власним церковним справами у східних церквах в виді автокефалії церков та в виді патріархатів. Право кождої нації господарювати самостійно своїм церковним справами було таке широке і таке самоозоручне, що автокефалію признали навіть церкви на острові Кипрі. Мисленням того острову є грецьке і для него не було ні наземної кривди і тім, любі в церковних справах воно підлягало грецькій церковній єрархії. Однакж Кипір є доволі віддалений від Греції і жні своїм окремим життєм, а се вже вистарало на те, аби признати йому потребу церковної самоуправи, автокефалії.

Добитися визнання автокефалії церкви в початках християнства не було тяжкою річю, бо тоді ще паршував серед християн правдивий християнський дух любови, виrozumіlosti і бажання добра другим. З ходом часу, як число християн зросло і християнство стало більше значиним та формальним, а ще більше коли християнство стало папуно-чужою релігією, церковна єрархія в різних краях зачала сходити зі старого християнського становища, зачала збувати про Христову науку і Божу волю, а натомість зачала мріяти про вигони, помести і політичну силу. Оттоді зачалися спори за першості в церкві, за право єрархії папської або східної національності втручатися в домашні справи національності повневолої або слабшої. Церкву зачали уживати до політики. Тоді то сталося, що єпископ римський додумався проголосити себе головою християнської церкви задля того, що Рим був столицею римської держави, як обіймала увесь відомий тоді світ. Бже такий східні патріархи ніколи не приписували собі як таких прав, як папа римський і сему треба в великій мірі зазначити, що у східній церкві не творилися такі римські секти, як в області, обнятий зверхністю папи римського. Східна церква була більше демократична і коли навіть поставали в ній різні дімучи, їх скорше адавали погодити.

Український народ приняв Христову віру з Царгороду і хоч українська церква за чисті самостійності української держави не була формально визнана автокефальною, то до повної автокефальності дуже мало їй бракувало. Зверхність Царгороду над церквою обмежувалася до того, що патріарх від часу до часу (але не кожного разу!) благословляв для України митрополита, а той вже порядкував справами української церкви як її дійсний голова. Треба одначе зазначити, що і сей стан частинної залежності української церкви не був для України зповні адоволюючий і діляки разів приходили між Українцями і царгородським патріархом прикирі конфлікти, а остаточно такі з причини Царгороду українська православна церква понала проти волі українського народу під зверхність московського патріарха. Царгородський патріарх бувчально за гроші продав Москві зверхність над українською православною церквою і за те був навіть скінчений зі становища патріарха. І Москва, купивши для себе українську церкву, не занехла повернути їй в мочуче орудіе для повновлення українського народу.

Не краще вийшла українська церква під опікою Польщі. Польща старалася всім силами накинати Українцям римо-католицизм, аби зєднати в селі собою Українців з Польськими вперед вірою, а даліше ї зєзисті повернути їх у Польщу. Відтак накинута їм унією, гадаючи посередню діти до того самого, до чого перше йшла-прямо, — через унію думала перетягнути Українців в римо-католицизм, а відтак поробити їх Польськими. І в великій мірі Польським се адавалося. Мільйони Українців пропали для українського народу в той спосіб, що вперед ставали уніятами, відтак римо-католиками, а тоді вже й цілком польщаками. Хотіли бми була колись чисто українською країною; тепер вона на половину сполучена. В Галичині більше чим третина населення є римо-католики Українці, які задля своєї релігійної приналежності приписували себе до польської народності і є найблизьшими ворогами українського народу. Історія є уніятською жити — говорить стара латин-

ська пословиця. З історії найкраще можемо навчитися, що і як треба робити, аби оминати похибки минулих історій. Історія вчить нас, що навіть чистина залежність української церкви від чужих людей виходила на шкоду українському народові. Історія вчить нас, що в початках християнства кождий народ сам порядкував своїм церковним справами. Святий Гієрсімо вчить нас, що Христос і сам Святий Дух не дав нікому народові ані одніми чужими народами правляти над українською церквою. Отже заклячення з того ясне: Українці не повинні до того допускати, що проти-вляться Божій волі і що доводилося в історії протитимити інтересам українському народові.

Український народ може зєднати Бога без чужих посередників і агентів. І як другі народи ще в початках християнства утворили в себе самостійні церковні організації, так і український народ має право се зробити. Українську мову Господь Бог розуміє так само добре, як мову польську, латинську, московську, староболгарську, чи грецьку. Молитву з українських уст вислухає Господь так само легко, як молитву з уст московських, польських, чи італійських. І як буде робити Господови Богови ріднішою особа того, хто моляться, то не задля того, який він народності, тільки задля того, який він моралі, — чи він чоловік праведний, чи грішник.

А грішник кожний хто приписує собі, що він має більший голос в Бога, чим якийсьбузь Українець. Грішник є кождий, хто намагається порядкувати справами свєтї. Українців тоді, коли сам не вважав себе за Українців між Українцями, тільки чим иншим. Бо хто між Українцями не є Українцем, той є агентом якоїсь другої національності і стєрється від покориючої релігії интєгувати з Українцями користь для другого народу. Зі всіх розділ лицємірства нема гіршого лицємірства над релігійне лицємірство, над бажання панувати над чужим народом чим помічи релігії.

Церква може народі підносити, але може його і понижувати. Підносити народ церква правдана, когда служить Богови. Служба Богови вєдє засєдіння в парі з бажанням добра людям. Церква, що дієсно служить Богови, дає про добро народу. Церква, що не дає про добро, не служить і Богови, ані бачимо церкву, яка на першій місці ставить не інтереси того народу, який в ній гуртується, тільки інтереси якогось другого народу, інтереси держав-гнобительки, або інтереси удрядної кліки, чи родини, то нема що богато навіть застанавлятися, над тим, яка се церква. Се не Божа церква і не правдива церква. Се глуз над церквою, се використання церковних форм для повновлення народу. Через те се є питанням першорядної ваги для кождого доброго християнина: Хто має рішення слово в своїй церкві? Коли рішення слово в церкві має народ, вірні, які в тій церкві гуртуються, то се правдива церква, церква Божа. Коли в церкві має рішення слово цар, то се церква і не правдива і не божа, тільки царєва. Коли рішення слово має Польща, або Рим, чи взагалі коїсь чужий, то се так само не є церква ні Божа, ні правдива, се мущина для повновлення народу в інтересі Польщі, в інтересі Риму, чи в чийм тїм не було інтересі.

Християнську релігію, на жаль, довгі часи уживали до рогот українського народу як способу до пановання над тим народом. Релігія була рогом яри, при помічи якого над українським народом з одного боку панувала Польща, а з другого Москва: релігію вони уживали на те, щоб той народ лєкше використовувати, знищити. Польща при помічи унії, а Москва при помічи повновленню православної церкви, яку зробила царєствую, убивали душу українського народу. Церква в чужих руках і під чужим проведом була середкомом винародовлювання українського народу. Церква, страшно сказати, була найстрашнішим і найздрядливішим ворогом українського народу. Чим диво, що між інтелігентнішими верствами українського народу виродилося не мєловий до церкви? Дуже але євєдично, що наші інтелігенти, які воя, зєблєлиши ширю свій народ рівночасно слухєвєлися церквами, які в дійсності помагали ворогам народу держати його даліше в неволі.

Отсе є причина, до чого український народ кини відновле свою власну, національну церкву, українську православну церкву. Достяг нам неволі під покориючої вірі! Український народ може сам порядкувати справами своєї свєтї і український народ твердо постановляє собі скінчити з себе яро всіх церков, що держать його в неволі. А невольником під релігійним оглядом є кождий Українець, котрий належить до церкви, в якій порядкують якісь чужинці, а не Українці.

Молімо Господа, щоб и аляв розум в уніи маловизначних людей, що шукують між чужими людьми за посередниками, які затворили їх до царства Божого, а тимчасом записє посередників нахолоть грішників, які самі переставють закон Божий, бо беруться до того, до чого Господь Бог не дав їм ніколи права.

В. Н.

„ПРАВОСЛАВНИЙ ВІСНИК“
орган Української Православної Церкви в Канаді.
Випускати по місяцю.
Видане Українською Православною Церквою в Канаді.
Редуктор, Сестра А. Кудряк.
Address: 379 Parr Street, — Winnipeg, Man.
Перекладати і доставляти 12 місяці.

THE ORTHODOX HERALD
Official organ of the Ukrainian Orthodox Church of Canada.
Published Monthly.
Published by the Ukrainian Orthodox Publishing Co.
Rev. W. Kudryk, Editor.
Address: 379 Parr Street, — Winnipeg, Man.
Subscription 1 Dollar for 12 issues.

ПРИЧИНИ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В КАНАДІ.

Церковне питання є тепер дуже актуальне. Доказом сего є велике заінтересованість церквою масами українського народу, доказом сего є й хочби похлібання до життя „Православного Вісника“. Заінтересованість це викликала головною поштовхом є властиво відновлення прагнень Української Православної Церкви в Канаді і уявлення торжеств церкви від московських оков на Україні. Думаю, що не від річ буде, коли я постараюсь від себе в першій числі „Православного Вісника“ подати кілька уваг про причини відновлення Української Православної Церкви в Канаді.

Вірою, що я найкраще вникаюсь зі своєї задачі, коли поставлю перед себе і читача Вісника питання, що є церква і яка її роль в суспільному житті даного народу. Відповідь на це питання буде добрим вступом до статті.

З ширшого погляду, християнська церква є збір всіх християн, значить збір людей, що признають Христову віру. З вузьшого погляду, церква є громадою християн, що мають ту саму віру; ті самі обряди, і узнують ту саму зверхність церковну. З ширшого погляду маємо тільки одну християнську вселенську церкву, яка вклучає всіх християн без огляду на їх різницю догматичні або обрядові, або різницю, що випливають з національного ґрунту; з вузьшого погляду маємо багато християнських церков, візміньних одна від одної своєю догмами, обрядами, мовою і т. д. З того другого погляду маємо такі церкви як православна, католицька і римські протестантські.

Яку роль має церква в суспільному житті народу? Роль церкви є двоюка: релігійно-моральна і національна. Коли церква хоче як слід виконувати свою першу роль, релігійно-моральну, вона мусить бути дуже тісно зв'язана з життям народу; серед якої вона працює, мусить тишитись радіощами, а сумнітих болями того народу, мусить бути одним словом національною церквою. Коли церква не є тісно зв'язана з життям народу, коли вона не є національною, вона не може бути тим органом, що справляє суспільність до добра. Різнюю, щоби церква сповнила своє релігійно-моральне завдання, на її чолі мусить стояти найкращі одиниці з характером гарним й чистим, одиниці, яким лежить на серці добро народу, для якого і серця якого вони працюють.

Щоби наглядно прояснити значіння і роль церкви для нашого народу в Канаді, нам треба до певної міри схарактеризувати існуючі між Українцями церкви.

Іміграція наша є головною в Галичині й Буковині, по часті також з Великої України. Найбільша є іміграція з Галичини, тому й найбільша до тепер є тут греко-католицька церква. В Галичині ця церква, хоч вона є продуктом унії, яка була більш роботою Польської, як Української, через довший час на стільки твердо стояла на первісних засадах і звичаях православної церкви, на стільки трималась твердо східного обряду і східних практик, головною практикою жонатого священства, що вона не зробила тої роботи, якої Польщі від неї хотіли, імісно не стала таким легким містком до переходу на латинство, і польськість, як Польщі сего сподівались, поділила воні цілком силою державної машини старалась ввести туди і життя.

Оскільки в останніх часах вже й в Галичині бачимо більше змагання зі сторони польської кміти, який заступає там інтереси Риму й Польщі, зробити з тр. кат. церкви те, що орудує латинізації і полонізації, на як вона була призначена з гори. Найсумніший об'єкт в тім справі є сел фект, що деякі гр. кат. владдики, готовою Хомишин, дуже сумніваю беруться до латинізації гр. кат. церкви в Галичині. в першій мірі через заведення celibату серед духовенства й через запровадження латинських звичаїв в церковні відправи. Серед священства в Галичині під теперішню пору є дві виразні течії: стара, заступлена юнаками священством, стоїть на ґрунті непершорності східних православних звичаїв гр. кат. церкви, і нова течія, заступлена celibатами, вихован-

ками в головній мірі єп. Хомишин і в цій мірі вихованими других єпископів, під дуже зручним кермованням митрополита Шептицького і зашихлих римо-католиків Бельгійців, які вже потропають звити собі гарняке гніздо в Галичині подібно як й в Канаді. Нова течія стоїть явю на ґрунті латинізації.

В Канаді гр. католицька церква була відома під цілковиту контролю латинських єпископів і священників, які вважали гр. католицьку церкву тільки за піл католицьку, котру треба кожен зробити дійсно католицькою через латинізацію. Юнаками священників тут вихованої єп. Букчині — одиниці можна священникам жити „на віру“. Загал гр. католиків вірних, що з приходом єпископа Будки справляються до стільки, що контролю церкви перейде з рук латинських єпископів в його руки й що тим самим ослабляється вплив латинських священників, котрі приймали позірну грецький обряд, щоби тим легше дістати доступ до середини гр. кат. церкви і тим самим легше її „середина латинізувати“. Однак надії загалу гр. католиків не „овинились“, тому що з приходом єпископа Будки впливи латинських священників в нутрі греко-католицької церкви вогось не ослаблились. Самий єпископ Будка не є дійсний невідомим єпископом в своїй дієвості, але є властиво суффраганом латинських єпископів, бо мусить в кождім важливішій ділі робити так, як вони йому розкажуть. Латинські єпископи через своїх священників, Бельгійців, мають дуже гарно контролювати над греко-католицькою церквою в Канаді.

Дотримую чужих священників в Канаді і Галичині в ту греко-католицької церкви захитало дуже національний характер цієї церкви, котрий вона проти воли Польскіх потропадила все таки через довший час застримати.

Дальше тут в Канаді Єпископська Корпорація дуже сильно з другого боку підковує національний характер гр. кат. церкви, тому, що головна точка в інкорпорації допускає можливість чужинця як єпископа „для Русинів“ в Канаді, бо однією кваліфікацією того єпископа є тільки гр. кат. обряд, який в очі римо-католиків є тимчасовим, і ту кваліфікацію набуло собі вже досить шпоре число римо-католицьких священників — Бельгійців.

Корпорація ця нищить, також принцип народоправства в церкві, віддаючи не тільки духовну власть над порученнями йому церквами, але також йому контролю над матеріальними церквами, які скоро тільки записані на Корпорацію, тільки поволіково застримують над своїм м'язом, бо в дійсності ті м'язи належать до Корпорації, то є до кожодячого єпископа.

Церква може бути тільки тоді національна, коли контролює над тою церквою спочиває в руках своїх а не чужих. Коли ж контролю над даною церквою спочиває в руках чужих, але коли отворені двері на остиж для такої контролі, тоді церква перестає бути національною. Це відноситься до гр. католицької церкви в Канаді.

Щодо російської православної церкви, до якої до останніх часів належали які Українці з Буковини і Великої України, і до якої ще й трепер належить досить поважене число тихіше Українців, то про нею з національного боку нема що б'ювати говорити. Вона явю стояла на услугах другого народу, вона явю ширила національну відступність, вона була отвором адміраційного капітального курсу. Нема отже й нових, побити вона була національно для нас, собою українською. Вона не була навіть національною церквою російського народу, вона дійсно була офіційною церквою російського самодержавія.

Поза незнанням числом істнувальних є баптистів, які приїхали до Канади з Великої України, в Канаді нема багато українських протестантів. Те мале число українських протестантів є вже автором канадійським. Так звана українська протестантська чи євangelіська церква в Канаді є істнує витором кількох людей, що за певніших часів Серафима і тісніше зв'язали до поповнення на основі закладів: Навчати біда попити, як нема, сего ахонтити. Будуючі ідентифікуванню гримши англійських протестантів є церква є в дійсності чужою, не нашою.

Найнижче дрішє спливає на тоці національності церкві, тому що йд сего зв'язність, в якій мірі ми можемо назвати ту або другу церкву нашою національною церквою; від сего зв'язність ціла робота даної церкви серед нашого народу. І дозволю собі на ємі місці навести слова двох визначніших громадир Українців. Перший з них О. Лотоцький, колишній керуючий, справним віроповідальним в українській правительстві за Центральної Ради й міністер оповідає в гетьманських правительстві, а тепер професор Українського Вільного Університету в Празі, ось що пише в статті: Церковна справа на Україні (Лит. Наук. Вісник, за май 1923):

...А з другого боку ми повинні пригадати, що церква, коли вона стала зброєю в руках чужої держави і чужої

політиці, що-се була найшляхетніша зброя, що наносила може найгірші удари в наші національні справи. Треба уявляти, що органи церкви фактично поставили надбавку до народу — більше ніж усі чинники держави і громадськості. Церква через свої органи впливає на саму совість народу, на ту сферу, до якої так трудно доступити навіть тим, хто щиро вважає себе справжнім другом народу. В тім і полягає секрет великої позитивної ролі церкви в наші національні справи!

Далше п. Лотоцький показує наглядно, що історія нашого народу вчить нас, що українська православна церква, яка стала для нас національною церквою, була великою твердинею нашою в культурно-національних змаганнях, тоді коли вона була дійсно незалежна, національна, як за київських князів і пізнім за козаччини, коли київський митрополит був дійсною головою української незалежної церкви. По прилученню України до Москви, Москва бачучи значення нашої церкви знищила її самостійність, здемоціалізувала її і зробила її крайню ворожою до всіх змагань нашого народу, так що в часі останнього відродження нашого народу підчас революції обомовлена православна церква стала найбільшою колодою на дорозі творення української державності. П. Лотоцький зауважує, що ми на жаль не оцінили в часі революції значення нашої різної церкви і се було до великої міри причиною наших неупісків в будованні держави.

Другий знаменний Українець, до того ще й соціаліст, М. Шаповал, так пише в статті: **До програми українського визволення** (Нова Україна, за березень 1923):

«Хто хоче єдиної національної свідомості, той мусить консеквентно пригукати до створення єдиної української соборної автокефальної церкви.»

Однак наші наріа в Канаді, який скорше набув національної свідомості в широким мѣтах, як наші наріа на Великій Україні, прозвучив також скорше значіння відродження різної церкви, як наші браття на Великій Україні і в Галичині. Ми були майже відрізані від старого краю в той час, коли в нас тут клялось перші основи під відродження різної церкви. Ми бачили наглядно, що коли навіть і церква є священник, що чистить себе за свідомі Українців, однак як та церква є під чужою контролею, то вона не може оповістити як слід своєї великої задачі супроти свого народа.

Наріа наш переконаний, що коли церква є на услугах чужих, то вона не може навіть виповнити релігійно-мо-

ральної ролі. Той ролі не могла й не може як слід виповнити також і з других причин. В гр. кат. церкві через введення насильного цілосту священники примушени вести таке життя, яке в очах нашого народа, що привик споконвіку до жонатих священників, уходить за неморальне.

Далше в греч. католицькій церкві цілий час церковні проповіді провадяться самими єпископами і багато священників не на тему християнської любови і братерства, але протию на тему ненависті і релігійної нетерпимості. Церковні мѣсі від керівництвом єпископа були організовано провокацією всіх тих, що не годились з тактикою єпископа й його цілого курсу. З проповідальників силались завісиди грома, рожидались заборони читання навіть часописів, але наложання до українських організацій, що не вважали за потрібне без астерження піддаватись контролі єпископа.

В сфері культурно-просвітній зі сторони гр. кат. церкви було й є означення політати наріа на католиків й некатоліків і то з тим астерженням, що тільки католики репрезентують наш наріа, а всі решта є тільки неперотрибні додатком. Дійшло до того, що чоловік, який через думу або другу причину не годився з офіційною політикою гр. кат. церкви, хоч сам був добрим гр. католиком, був наражений на астерження, був прямо потяганий як зрадник свого народа, хоч би він був й найбільшим прихильцем і патріотом народа.

Як релігійна нетерпимість, сей дух серезновіччя, від якого пахоті йквізніцією, сей дух ненависті, сей дух зарозумілості і аргантантизм. Далше означення що цілостивої контролі на всіх царинах нашого, народного життя разом з цілостивим знебаченням основної задачі церкви, іменно збавишності про моральне піднесення народа до ідеалу добра й справедливості через примірне християнське життя, далше невідповідний примір життєвий священників гр. кат. церкви — се були головні причини релігійної революції нашого народа в Канаді, вислідом якої було відновлення прагдіння Української Православної Церкви, яка має робити цілісно Христову роботу, а то дбати про дійсно моральне і релігійне піднесення нашого народа в Канаді і дбати про се в такій формі і в такій опосіб, який є відповідний для українського народу.

Бо що-ж иншого мѣг наші наріа зоробити? Протестантизм, да нас чужий, а російське православ'є не тільки що чуже, але й в вірнізіком застою, назадишчів і національного зрадишчів.

В. Свистун.

Молитва За Вітчину

ПРО ПЕРЕМОГУ НАД ВОРОГОМ, ЩО ЗАПОСІВ РІДНУ ЗЕМЛЮ.

Підчас Служби Божої священник Церкви голосно вічитає отсю молитву:

Священник: Приклонивши коліна, од цілого серця Господи помилуй!

Хор: Господи, помилуй!

Священник: Господи Боже, Отче і Творче наш, Боже правди і милосердя! Ми віримо правді Твоїй і визнаємо, що все, що Ти пославеш нам, Ти пославеш по заслугах наших, бо Ти караєш грішників і милуєш праведних.

Вислухай теплу молитву нашу, Отже небесний, яку приносимо Тобі на колінах і з сліз на очах!

Провиди Тобі ми багато вільно й невідно словом і ділом, свідомо й невідомо, і часто забували Тебе, Бога Єдиного...

Та не суди нас, Боже, по безмірним провинах наших, бо Ти Милосердий і ласий Тобі немає кінця... Дозволь нам устами недостойним, як слугам вірним Твоїм, щиро благоді Тебе: змилосердя над нами, Всеблагий, і прости нам всі провини наші! Бо все, що ми робимо, ми хочемо робити з серцем чистим і з Богом в душі... І у всіх ділах наших повсюдию тільки єдиного ми й бажавмо: щоби слава Твоя була безмежною, а Рідна Земля наша стала щасливою!...

Боже Святий, зглянься над гіркими стражданнями нашими, бо страждання є більше людських немічних сил наших! Ворог лютий посів Рідну Землю нашу і в господі чужий криваво оправляє перемогу свою...

Там, в далекій Вітчизні, в журбі повсякчасній тужать до нас отечь та мати старі, брат та сестра беззахистні, — Всеблагий, покрий їх ласкою Своєю і оборою від пестки кривавої!... І дружину безпомічну, і дітей безприворних заступити, Милосердий, від пестки ворожої!... Краї наш рідний зруйновано, а наріа хрещений помордовано, — Боже, зглянься над безмірними горем нашими і не попусти Землі Рідної до загубої!...

На Тебе одного, Милостивий, вся надія наша: страж-

дання наші великі, а горе безмежне: не попусти, Господи українським скитальцям померти на чужині!

Бо, Сильний, Ти Милосердий і милість Твоя безмежна! Пошли ж нам ласку Заступник! скриважних же горюдиш, і надією на милість Твою переможись наші серця! Ми віримо й визнаємо, що всі страждання наші стануть Тобі на славу, а Батьківщині нашої на користь...

Пшли нам, Господи Боже, Заступника Небесного, Твого Ангела Охоронителя, щоб повсякчасно боронив нас, щоб у імя Твоє величне водів Христовіице Славне Козацтво наше, щоб наповняв відвагою серця їхні, щоб заступив їх від всякої біди, напасті та лукавства лепришательського, і щоб силою Твоею Святою й всемогучою подав перемогу над нашими супротивниками...

Сокруши ж, Боже Сильний, всіх ворогів наших і Краї Рідний звільни від зухвалих чужинців і пошли нам, змученим, давнобожим опокій!...

Христовіице Славному Козацтву нашою подай щасливого повернення до Краї Рідної, і повної перемоги над ворогом! Всіх же братів наших, на чужині і вдома сущих, пошли, Господи, ширшої єдності і братерської любови!

І омита кровю, слізом оплакана, вогнем очищена Вітчизна наша від повного серця дякувати Тобі, Богу Милостивому, і одлюдило славити Тебе, Великого й Всесильного Бога нашого, Отця і Сина і Святого Духа повсякчасно, нині і завжди і на віки віки.

Хор: Амінь.

І співає: Спаси, Господи, туди Твої і благослови Україну Твою, перемогу Христовіице Козацтву нашою на ворогів подай і борони Христом Твоїм землю Твою.

Той, хто робить добро другому, робить добро також і самому собі, не в змісті наслідків, але самим актом роблення добра, тому, що свідомість зробленого добра являється найвищою нагородою для людини.

Свистун.

Великодні Свята в Греків.

(Насам опану „Своячим в Азії“ проф. І. Копушань).

Всі більші свята мають те до себе, що вони позначені з ринками церквами, з церквами обрядками, від давнях перекладами, змінками і ринками поведінками, що разом оповідають життя цариного красотою. Через те обходи свят догмами віками держаться в народі в майже незмінній формі.

Тому то колись ми відобрали тим святами ті зверхні форми — церковні, звичай, ту зверхню шату (пр. на Різдво коляди, дівка, свята дочка, страви, а на Великодні співання „Христос воскрес“, священні ласки, святочні печива, святочний обід з желязками, галузки і писанки, гайки і др.), то свята страждали своєю величністю.

Через те свята на чужині, між чужими людьми не є такими милими, як в рідній гурті. На чужині хотілося мати рідні звичай, хотілося мати рідні обряди, які є в дома, хотілося оповісти ті самі пісні.

Почуття туги за рідним пережива я 1906 р., коли довелося мені святкувати Великдень в столиці Греції в Афинах. На свята була я там з жовким, отже не цілком самотній. В готелі ми приладодили свячене, запросили краківського професора і по перекладі заспівали разом наше царуоче „Христос воскрес“.

Коли брати на нашу міру, то не побачив я в Афинах такої величності, як можна бачити у нас у Львові. Співомонотний — один джак співає і кількох джаків вторує. А в нас... Якою красото лунає коронові опів в наших церквах, або в грецькій церкві в Відні; а не менше ніж звичайний „дьяволячий“ опів, в яким участь бере ціла церква — спів, в яким чужою, що дійсно всі одними устами й одним серцем закликають, молитву до Бога.

І великодушність в самій митрополітській церкві не була така, як буває в нас, або ж у бачив в Свято-Володимирській церкві в Києві.

Зате примітити треба одне, що побожність і релігійність в Греції велика. Як було свято, то вигляд це було по цілій вигляді: настроєю Атен — такий настрій і вигляд був на всіх, по наших селах і містечках.

Протиную діється в Римі — де навіть в неділю я бачив, як мушували.

В Афинах в свята склепи до 6-ї години замкнені. Церковні походи вірних різного стану. В Велику П'ятницю і Суботу ввечері, коли відбуваються в митрополітській церкві богослуження, ціла Стадіська вулиця і площа Конституції ясно освітлена. Підчас відправу „Воскресіння“ в митрополітській церкві в опіаному домі кругом церков човників. Королівський двір і представники високих властей також на всіх великих (рокових) богослуженнях бувають.

На „Христові Страсти“ були ми в церкві лангаї Хризоп'юлютис. Церква ясно освітлена, повна народу і ми могли стояти в притворі. Але добре було чути, як читали Євангеліє по старогрецьки, з новотерських виготовок. Читання не було подібне до нашого — в нас напіс співався, а там замикане читання, лад оповідання.

В п'ятницю до 9-ї години ввечері були ми в митрополітській церкві на вечерні й обід з праченієм. Церква величався, а золоті і зелені барани прикрашені. Складався з Притвору, головної часті і „Святого Святого“ Іконостає повний і сягав під саму гору. „Царські Врата“ богато золочені.

В ясно освітній церкві побачили ми „Божий Гріб“, що стояв близько „Царських Врат“ — в формі престоло, над яким заносився великий лук з цвітів і біл та синіх лент з написками. На переді лежала дорожняца П'ященіца, накрита прозорою застільною, на якій лежали накидані живі шкоти.

Нарія тиснулася до Божого Гробу, викладав по сходках на підмощенні і штургу П'ященіцями.

За час штургування і другі достоянства, а відтак ємківши: Царський Врат митрополіт, однієї з волоті рини, в мітрі, а жезлом а рини в супроводі трох священників.

До 10-ї години рушив люд з П'ященіцями. Передом несли чотири хоругви, відтак йшла мушкет, даліше несено великий чорний хрест, похилений наперед, а який йшов астролени три домі-закінчені свічки. Даліше йшла айсько, опаньки, а з опаньками митрополіт сам оден. Він мій Євангеліє оперт на ліву рамя. За митрополітом несли чотири священники П'ященіцями. Даліше йшли представники світських властей і тьма народу.

Всюду повно свят. Більшість народу держала з рук чорні горючі свічки. Вікна і балкони дома освітнені свічками. Тут то там зустрікали з товни штурми домі.

Шілий покіз але перед королівською палату, щобши після візантійського звичаю віддати честь королівському доміну. Тут відчитано Єктеній за здоров'я короля, королеви, наслідника і других членів родини та відповіано „Многая Літа“. Зайшли похід рушів знов до церкви — і се була 12-та година вночі. Ніч була гарна, а тепло, як в нас на Зелені Свята.

Що гарніше було „Воскресіння“ в тій самій церкві. Перед церквою висока естрада (підмощення), а ціла площа крізь осичина. Осичині і будинки докрити. В церкві, на сходках на площі зустріли маси народу, більшість з горючими свічками. На естраді з одного боку жінчини, з другого представники властей. На задній часті естради прости і свічки. П'ященіцями удержує лад й обходиться дуже чинно: просить о зрешенні моїми, чи що, і вперді сечас служиве заміду. Через те всюду вшурцевий лад і тиша. Все очікує приїзду короля.

Надв'язла 12-та година вночі, з Суботи на Неділю. Аж ось трубний сигнал, слова кохавши, мушкет заграва народний гимн. Приїхав, але не король, тільки заступник (дїадох) і ставав близько престоло.

Тоді вийшов з церкви митрополіт з Євангелієм і трома священниками і на естраді перед престолом зачав відправ ляти. Воскресну Утрено. Почав „Христос воскрес!“ (Христос воскрес), а джак підхопив дїахте. Однакже народ не співав, через те не було того почуття, як буває в нас, коли цілий народ со пісно заповняє.

По Утрени почав наріз родоходства. Хто держав заплану свічку, той йшов з нею через місто і старався занести її запалено до домі. А ті, що хвали, також везли запалені свічки. Незвичайний був се вид серед ночі.

А на дзвінчик дзвонили всі дзвони, голосний радісний вість Воскресіння Христового. Час від часу гудів великий дїах.

В великодню П'ятницю і Суботу дзвони не мовчали, як у нас, але і не дзвонили, а тільки стогнали. На дзвінчани Атен ударяно по три рази в криса дзвонів і се виглядало на шумний зойк, на стогін.

В Св'яту Неділю (на Великдень) по Службі Божій було свячене ласко. Паски в Греції мають форму круглий плоский пестисний хлібів, а жак є одна, дві, або більше крашчок, що разом в паскою пеклися.

На Величю того самого дня, що замкнено о 2-й год. по полудні, читано Євангеліє а девяти мовах. Перший читав митрополіт в Церковних Вратах по старогрецьки. Другий читав священник з-забони по церковно-славянським перекладом з виготовок Яким, який є в нас, отже українсько-руським. Даліше по єврейським, арабським, вірменським і т. д. По кождім Євангелію двояно у всі дїахи.

Ось так виглядають Великодні Свята в столиці Греції, в Афинах, разом з богослуженнями і страстною тишею.

АПОСТОЛ НА ВОСКРЕСІННІ ХРИСТОВЕ.

(Дїяння Апостольські, розділ І, вірші 1—8).

1. Перше оповідання написав я, о Теофіле, про все, що Ісус робив та навчав,

2. Або до того дня, коли Він вознісся; давши заповідь Духом Святим Апостолам, яких Собі вибрав,

3. І яким Він по мущ Собі показувався живим в ринках доведом, сором днів являючись їм та розмовляючись про Царство Боже.

4. З чини Він їм, і наказав їм не відходити з Єрусалиму, але чинити обшлого Отця, про що ви чули від мене:

5. „Бо я Іван хрестив водою, а ви се мільна сини огню окрещені будете. Духом Святим“.

6. А тому, відходивши, вони відмовлялися у Ім'я: „Ми не свого роду відмови Ім'я Царство Ізраїлів“.

7. І Він відповів їм: „Не вам мити час та воду, бо се у владі Отця.“

8. Але відходите ви славу, як Дух Святий віддає на вас, і будете про мене свідчити в Єрусалимі, і по всій Юдеї та Самарі, і аж до краю землі“.

протестанти завжди, і побиває все те, що вони не перемогли, а способи воювання проти нашої дорогої церкви. Дішло, як бачимо, до того, що закляти, як злочинця, ворога подали собі руки лиш на те, щоб мимати Українському Православному Церкву. І так від якогось часу змислюється наданням згоду й гармонію між греко-католиками, київцями і українськими протестантами. Що ажже ні до куди! Невже ж Український Православний Церква, а чому? Бо вони загрожують їй палим... Фактом є, що Київський Українець, орган єпископа Будки, через які кіта ще ми словеском не обговорювали проти капіталу і як убиваючі для нашого народу роботи. Не тільки те: в той сам час, як Київський Українець, з найбільшою лютістю випадає на українську Православну Церкву, він фактично помагав зброю, Буквині, а відтак, Канадійській Живині, що мали задачу: укріпляти московське царство серед українського народу в Канаді.

Мало що менше кидатися в очі інтереси відносин між Київським Українцем і Канадійським Раком. Рік з сього ні з того вони запали пристрастю, і Канадійський Рак, яке злегення боронити католицизм перед православним. Чудовий потрійний союз — унітизм, капітал і протестанти. Всі вони бачуть гризного ворога в українській православній церкві, а се дізнає рік, що спільний ворог думати найбільших противників в одні. Згадавши три організації, думати свої сили до спільного походу проти спільного ворога — проти української Православної Церкви. Та ми можемо з сього ліни радіти. Сми самими вони показують, що всі їх дотеперішні напади на себе взаємно були лиш негідною комедією для замалення очей українського народу. Доля пожартувала собі з них гірко, бо лиш поспідає: Канадійський Українець, орган єпископа Будки, злегення кричить, що Українська Православна Церква запродава протестантам, перетягає людей на протестантизм, і т. п., а тепер сам дає, Канадійському Раку братів, давання. Сей самі, Канадійський Українець, час від часу закидує, що ми поширюючи православие, помаємо самі самими капіталом і т. п. а тимчасом сам побивається з капіталом, і помаже їм в їх поході проти Української Православної Церкви.

Капальські батюшки заодно страждали наших братів Буквинців, що Українська Православна Церква тягне людей до уні, а тим часом їх газети самі з унітами брателься і брателься. Сі самі капітал, головно-ж, Буквина йшли слідом, Канадійському Раку і страждали людей, що Українська Православна Церква перетягає людей на протестантизм, а тим часом показує, що є владика не тільки, що жині тепер в хаті, яку дають йому протестанти (глади Практа, ч. 27), але й собор скликав на 4 і 5 квітня б. р. за протестантські гроші (гл. "Народний Вісник" ч. 3).

Тяжкою заплата собі доля з похитливим Української Православної Церкви. Але йтак же неможливо було сподіватися. Хто під кім яку копає той сам в напад. Правду можна на життя час притишати, але не вбити. Чесна робота, якою є робота Української Православної Церкви, не боїться жадних нападів і очернів, бо скорше чи пізніше, правда вийде на верх, як оліва на воді, і парі підняє, за ким правда, а за ким лож, хто йому ворог, а хто приятель.

Повисше наведені "посрамлення", противників нашої церкви най будуть нашою народом доказом, що всі заклики і очернення, які вороги Української Православної Церкви проти не викладають, є безглузді і неправди і викривляють тільки на абалумачення нашого народу.

А світлий розвій і дотеперішній чистий борд Української Православної Церкви в Канаді нехай будуть запорукою, що ми робимо велике й благодіє діло, Богови на славу, а українському народові на користь.

Самий. С. В. Савчук.

МИТРОПОЛИТ АРСЕНІЙ МАЩЕВИЧ.

Мученик за незалежність Української Православної Церкви.

Царина Катерина, засівши на московські престолі, почала долю переслідувати наш народ і кінці добралася до нашої церкви, добралася і до ченців і до наших монастирів.

Українські монастирі були тоді дуже багаті землею, мали великі достатки, бо їх ніколи не забували наші гетьмани, не забувала й козаць старшина. На монастирських землях по Україні було тоді 14,111 дворів. На достатки ці монастирі наші провадили велику культуру, роботу, держали школи, шпиталі, друкарні.

Монастирські землі вважали всі їхні достатки завше мучили очі Катерини, бо її неяснісним кохамині все землі не хватало, і Катерина простягла свою руку на цю землю.

Україні не давали нічого на руйнування стародавніх своїх прав. По скільки було монастирів, вони голосно протестували і не хотіли сього нещадкового. Забравши монастирські землі в Росії, Катерина зареє в р. 1763 хотіла добратися і до України, але Київська Духовна Консисторія 6 лютого 1763 р. так відповіла Катерині, що вона мусіла на деякий час опинити сього побожання і тільки наважувала митрополитові провчити добре протестанти, "дабы они прельсти того чинити не отважились".

В тім же році голосно протестував проти грабунку церковних земель і повстанський оборонець прав духовенства — наш Українець Арсеній Мащевич, тоді митрополит Ростоцький та Ярославський.

Мащевич — дуже цікава людина. Родився він р. 1697 на Волині, вчився в Київській Академії. В р. 1742 його посьвятили на митрополита Ростоцького, що й до того зробили членом найсв. Синоду. На митрополитські посади Мащевич пробув 20 років.

Се була людина нервова та палка і він ніколи не забував старожитніх прав українського духовенства, за що йому часто доводилось воювати з вищими урядом і в самими Синодом.

Ще р. 1762 пішли чулки, що царина надумала одити церковне майно; сі чулки з часом ставали все більшими та пишнішими і дразнили смілого митрополита. І він відважився голосно поставити проти царининого насильства. У лютий 1763 митрополитові правні Ростоцького відлучилия оть церкви, ворогі і сміло оголосили анафему против всіх "наслідующих і обидлих святих Божих церквей і монастирів", себ-то на царину та на Синод...

А хутко по тому, в марті місяці, він післяв до Синоду два різких, горьких протести, де по-казовікому відлучив і найсв. Синод і саму Катерину за всі їхні заміри...

Синод злякався і переказав царині все про сього, о-скорбителя єя величества. І митрополита зараз же скопчили і під конвоєм відправляли до Москви. На допиті була сама царина і митрополити сміло і різко знову відлучили Катерину за всі її вини. За се йому, "заклятих рота" (раділи кім в рот, щоб не міг говорити) і в такому виді держали до суда...

Суд почався і квітня 1763 р. Сім день судили митрополита, "за превратність і воумствительні толковання св. Писання і за посягательство на спокійність подданных". І в кінці, 12 квітня засудили митрополита — позбавили достоянства і простим ченцем заслали в Архангельський Корельський монастир...

Але схвильований митрополит не скорився і тут голосно казав, що царина не по правді відняла церковні землі і що вона неправдою і на престолі сіла...

Монах та сабатат донесли на Мащевича і його знову потягли на допити і під каравлом погнали до Москви. І р. 1767 втруде віддали його під суд, вже як політичного злочинця. І в сьому суді бувшого митрополита признали, "до-стойнимъ изгнания и лишения жизни".

Катерина "змишлювала" і "по милосердію імператриці" Мащевича тільки розстріляли з ченців, дали йому нову назву — Андрій Брехун і 70 літнього діла 8 січня 1768 р. на віки вкинули в Ревельський каземат...

Каземат в Ревелі вважали як найтісніший: 10 футів вздовж і 7 футів впоперек. Як розказують сучасники, Арсеній в торжні своїй, замуруваний був цеглами, а тільки оставилось віконце, через котре подавано йому їду... Навість митрополит Евгений Болховитинов свідчить, що як вкинули в каземат Арсенія, то, "темища до самої его смерти не отворялась, быдо пресвяно востое сообщеніе съ посторонними, а наконцѣ отказывали ему не только въ одеждѣ, но даже и в пищѣ..."

І нещасний мученик, якого народ вважав за святого, "сквозь решетчатый стекла своего окна і сквозь желѣзные рѣшетки съ крикомъ умовавши не допустить его умереть отъ холода и голода..."

Чотири роки мучився тут в тісному казематі бувший митрополит. Держали його в торжні у великій тайні, з чого повстає про Мащевича сила всяких легенд. Але хутко і кінець прийшов: 28 лютого 1772 р. гіркий мученик Богові душу віддав...

На кінці життя сьому втихомирився смілий митрополит і на лутчі вікна тісної в'язниці своєї вирізав цвялякомі стих з Псалтирі: "Благо мнѣ, яко смирился я еси".

Так царина Катерина воювала з тими, хто ставав їй на доорі. Вся ся подія з непокірним митрополитом дуже обурвала цариню проти України і пістною до них вона дихала все своє життя.

(Проф. Ориєнко: "Українська Культура").

Шукає не тільки морального життя, але примує до того, що є понад моральність.

Лев Толстой

Л. Тоастов.

ДЕ ЛЮБОВ, ТАМ І БОГ.

В одній місті жив шевць, Мартин. Адець. Він мешкав в пивниці, в малій кімнаті з одним вікном, що виглядало на вулицю. Через це вікно Мартин глядів на прохідних людей і хотів, щоб бачили діти їх ноги, бо-вікносье було на рівні з хлібком, Мартин підпавляв прохідних по їх черевиках. Він жив в сім місті через довгий час і мав багато знайомих. Мало було в тій дільниці пар черевиків, які не бачили в його руках раз і другий. На ті прибивав підшвинок, на інші пришивав пришити, і обшивав доволка а до тих пришивав ходики. Через своє вікносье Мартин нероз пізнавав свою роботу.

Робота в него було доволі, бо був совісним робітником, давав добрий матеріал, не брав задорого і все дотримував слова. Коли він мів якусь роботу викінчити на баженій час, то приймав її, колиж ні, так і не-обшював, тільки відрашу кавав, що негоден. Мартин всі знав, і він ніколи не був без роботи.

Мартин був все добрим чоловіком, але з приходом старости, він почав ще більше думати про свою душу і зближати до Бога. Мартинове життя померла, жінка була ще чуждою йому. Вона полишила йому три-літнього хлопчика, бо всі старші діти в них помирали. Мартин задумав був зразу видати свого сина до сестри на село, але йому жаль було розлучитися з ним, і він подумав:

Мояку маленькому Копітошці тяжко буде привикнути в чужій хаті, я буду турбувати його про себе. І Мартин, покинувши своїго майстра, виявивши таке помешкання і живши там разом зі своїм маленьким сином. Але Бог не благословив Мартина дітином. Шо динше Копітошка підрів і почав помагати йому а роботи і він був для нього великою потіхою, так зараз захорів, перекажав а ліжку тяжкень і помер. Поховав Мартин свого сина і віддався розпущі. Його розпуща була така велика, що він подав відказувати навіть на Бога. Він попав в таку Меланхолію, що не рава й не дав просити Бога а смерть, а відтак докорив йому за те, що він забрав з світа не його, котрий був вже старий і неспотрібний, але його одиногого сина. Мартин перестав також ходити до церкви.

Аж одного разу один старенький чоловік, який походив з тої самої місцевости, що Мартин, а котрий через сім років ходив свідками, повернувшись з паломництва до монастиря св. Тройці, зайшов до Мартина. Мартин почав нарікати на своє горе.

— Я вже навіть не хочу жити, — кавав він. — Я бажав лиш одного, а то, смерті. Я лиш о се тепер Бога прошу. Для мене не остало вже нічого, до чого верта-б жити.

Але старенький чоловік відповів йому: ?
— Ти мильшис, Мартине, ми не сіміємо судити діл Божих. Світ існує не завдяки нашій мудрости, але завдяки Божій волі. Бог судив твоєюм синови смерті, а тобі жити, і так має бути. Але ти попав в розпущу, бо ти бажавши жити лиш для свого власного життя.

— А для чого-ж ми повинні жити? — спитав Мартин.
— Ми мусимо жити для Бога, Мартине. Він дав тобі життя, і ти мусиш жити для Нього. Коли ти почнеш жити для Бога, то зникне твоя туга й розпуща, а життя твоє буде легше й веселіше.

Мартин помочав хвилину, а там промовив знову.

— Добре, але як треба жити для Бога?

А старенький чоловік відповів:

— Ісус Христос навчав нас, як треба жити для Бога: Ти знаєш життя, правда? Купи собі Євангеліє, а з його довідками, як тебе жити для Бога. Там все є сказане.

І ці слова запалили вогонь в серцю Мартина. Він ще того самого дня купив собі Євангеліє, надруковане великими буквами, і почав читати:

На початку Мартин думав читати лиш неділями і святами, але він омкходив в словах Євангелія таку полеску, що не міг не читати його кожного дня. Дуже часто він передеривав читаним до такої міри, що переставав читати аж тоді, коли погасав каганець.

І чим більше Мартин читав, тим більше розумів, чого Бог хоче від нього і від кожного чоловіка, і як треба жити для Бога. В міру сего, йому ставало на серцю легше й веселіше. Перешче, коли він лягав спати, то хіба лиш на те, щоби зведло зіпхати важко та перестаритися з боку на бік, згадуючи свого любого Копітошку, а тепер його одиноким викинуком було:

— Слава Тобі, Господи, слава Тобі. Нехай діється воля Твоя.

З того часу Мартинове ціле життя змінилось. Передше він заводився ситами до коршми на шклянку чаю, на чарку горілки. Нероз доводилось йому, погоститишся зі знайомими, вийти з коршми, не якраз тямив, але а жінка

нікого асесам встрою, перемитий окоштою говорити ці-світінці, викрикувати та дати другий. Але тепер він сів за свій захисну. Він змінив життям тихим, радісним. Встаючи рано, він брався до роботи, а скінчивши денну роботу, ставив каганець на стіл, брав книжку а почав і читав. І чим більше читав, тим більше розумів і тим легше й щадняйше ставало йому на серцю.

Одного разу Мартин читав до пізньої ночі. Він читав Євангеліє від Луки, а саме шестий розділ, де стоїть ось слово:

«Хто же тебе в шоку, підстав і другу, і хто бере твою свиту, і жукана не борони. Віському, хто просить у тебе, дай, і хто бере що твоє, не допирайся. І як хочеш, щоб чинили вам злоде, так і ти чини їм зло».

По сім він читав далше, де Христос навчав:

«На що-чи мене звете Господи, Господи, і де робите, що я кажу? Віський, хто приходить до мене і слухав слова мої, та й чинить їх, покажу вам, кому він подобає: подобає від чоловіком, будууючому будинок, що викопав глибоко, і положиж підвалину на камені, — якое покаже настала, наперла бистрий на будинок той, і не могла схитнути його; збудовано бо його на камені. Хто-ж слухав, та не чинить, подобен чоловіком, будууючому будинок на піску, без підвалин, на котрий наперла бистрий, і зараз упав, і була руїна того будинка велика».

Колі Мартин прочитав ці слова, його серце наповнилося радістю. Він зняв з очей окуляри і, положивши їх на жмичі, сперг ліжком на стіл а віддав думкам. Він сів провирати своє життя на підставі прочитаних слів.

— А на чім збудована моя хата, на снізі, чи на піску? — питав він себе. — Шість, як на снізі. Се велика погілка для самітнього чоловіка; так і вілчував, що зробиш, асе, що Бог велить. Але коли забувешся, то упадеш в гріх знову, треба отже боротися зі всієї сили, щоб не упасти в гріх. Господи помози мені!

Оттакі думки снувалися в голові Мартина. Він хотів їти вже спати, але тяжко було відорватися від книжки. І він почав читати далше семий розділ. Читав про сотні-ка, читав про відногого сина, читав, яку відповів Кус до Івановим ученикам, а якіч читав, як Ісус був на обід в одного Фарисея — Симона — і як одна грішна жінка намистила його ногом дорогим миром і отберила своїм волосом, і як Ісус прощав їй гріхи. А якіч читав і отсі слова:

І обернувшись до жінок каже Симоніві: Чи бачиш ти що живу? Увійшов а твоє постолю, воли на мої ноги не дав еси; с-я-ж сльби обмыва ноги мої, а волоски голови своєї їх обвісив. Цілування не дав еси мені; с-я-ж коли ввійшов я, неперестала цілувати ноги мої. Оліяною голови моєї не намастив еси; с-я-ж миром намастила ноги мої».

Скінчивши читати ці стихи, Мартин мимоволі повторив а думці ще раз отсі слова:

«Води-ла мої ноги недав еси, цілування не дав еси мені, оліяною мої голови не намастив еси».

Мартин знов зняв окуляри й, положивши їх на книжці, знов заглубився в думках.

— Здається, що той Фарисей, був подібний до мене, — думав він. — Я також дбаю лиш про себе самого, — щоб мати віч час чіт, щоб тепло вбратися, добре вілчати, але гостем моїм не журуюсь... Фарисей також думав лиш про себе, а про свого гостя не думав. А хто був його гість? Сам Господи! А колиб Він прийшов до мене, чи я також так з Ним обійшовся?

Мартин склонивши голову на руки, навіть не чувся, як уступа...

— Мартине! — донісся нараз голос до його ух.

Мартин прокинувся і закликав:

— Хто там?

Він обернувся і поглянув на двері, але там не було нікого. За коротку хвилину його повки скелілися знову. Втім так, як перше, він почув знов чийсь голос, який кликав до него, але сей раз повчів голосно і виразно:

— Мартине! Мартине! Виглядай завтра на вулицю. Я прийду до тебе!

Мартин прокинувся і протер очі. Він сам не знав, чи він чує ці слова на правду, чи тільки в сні. Він вийняв запис каганець і положився опати.

(Далше буде).

ЩО В НАШІЙ СІЛІ.

Не можемо перешикати птників, щоби не літали по-над нашою головою, але можемо не допустити до того, щоби наші а голові гнідалися.

Такожмо не можемо заборонити неспотрібним думкам, щоби не перелітали через нашу голову, але можемо не-дозволити їм будувати собі гнізда в нашій голові, щоби вхо-вувати з них зайві думки.

„ПРАВОСЛАВНИЙ ВІСНИК“

орган Української Православної Церкви в Канаді.

Видання: щотижневий по місяцю.

Видав Українська Православна Видавнича Спілка.

Редактор: Симо. В. Кудряк.

Адреса: 578 Parr Street. — Winnipeg, Man.

Переводить 1 доллар за 12 чисел.

THE ORTHODOX HERALD

Official organ of the Ukrainian Orthodox Church of Canada.

Published Monthly.

Published by the Ukrainian Orthodox Publishing Co.

Rev. W. Kudryk, Editor.

Address: 578 Parr Street. — Winnipeg, Man.

Subscription 1 Dollar for 12 issues.

СПАСЕННЯ УКРАЇНЦІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ЦЕРКВІ.

Віра є річ світська. У віруючої людини на перші місці є вгадати Боже волю а вгадати її, жити так, як Бог хоче, щоб заслужити собі на спасення душі.

Тому у кожній релігії першою річєю є питання: Чи церква своєю релігією заслужити собі на спасення душі? Іншими словами: Чи це є правильна релігія? Чи її наука не є ложна? Чи не знаємош своєї душі, коли бреш належати до цієї релігії?

І коли такі питання стають перед змислом ширини, чистоти і вірності Українцями, які ще не належать до української православної церкви, то це зовсім не є дивно. Се є природна річ, щобі люде, які ще не належать до цієї церкви, ставили собі такі питання. І се зовсім не є в інтересу української православної церкви, щобі до неї належали люде, які ще не могли відповісти на ці питання. Отсим людям постаралося допомогти знайти відповіді на питання, які їх непокоїть.

Загально поширене є погляд, ніби то православна церква є якась нова церква, якась нова релігійна секта з акимись новими релігійними науками, а то й не секта, тільки громада людей, що ставлять українські національні справи вище від релігійних і релігій вживають для політичних цілей.

Нема нічого дальшого від правди, чим ці погляди.

Українська православна церква не є ніяка нова церква. Се є та сама церква, до якої належав український народ через послання тисемі літ, а яка жила і розвивалася враз з ним. Се є та сама церква, за яку боролися наші предки через сотні літ. Українська православна церква не відкинула ніколи з давніших наук православної церкви, ані не додала ніякої нової науки. Українська православна церква не змінила ніяких обрядів ні церковних правил. Українська православна церква не відкинула нічого нового, що противиться старим церковним звичаям, правилам, або наукам.

Чес-іме в українській православній церкві є те, що вона відкинула московських або поміщанських єпископів та митрополитів, які показували ворогами українського народу. Однакж українській народ зберіг тільки те, до чого мав потне право — не тільки фізичне (основане на силі), але й канонічне (церковне). А ці два права скрізь і завжди рішати, так в церкві східній, як і в церкві римській. Канонічне право було за Українцями в тім, що постановою всіх чотирох східних патріархів (царгородського, антиохійського, єрусалимського і александрійського) українська православна церква була визнана автокефальною і мала право сама вибирати собі митрополита і єпископів. Московські царі се право знехтували. Чому знехтували? Бо у них було фізичне право. Опанувавши Україну, вони зробили українському народові диктатуру, яких митрополитів та єпископів він мав слухати. Царі не дали про канонічність тих митрополитів та єпископів. Канонічність українських митрополитів та єпископів вони не тільки прогнали з їх становища, але й змінили їх і змінили а на їх місця назначували московських стуляків. І описав своїх власних ставленників царі перекладали з єпархії в єпархії, які найважливіші світських урядовців, які військових старшин: тих, що більше цареві прислужувалися, нагороджували тим, що переносили їх в кращі єпархії; тих, що не могли вдержати царської ласки, прогнали на Сибір, а то й пообавляли священниціого стану. Поимно сих страших надумити царь над церквою, їх змички вважалися оправданнми і московська православна церква вважалася дальною канонічною. Чому? Бо царі мали фізичне право. І те право, яке оправдувало проти-канонічні вчинки царів і не робило московської церкви не-канонічною, без сумніву не може обернутися проти українського народу, коли він по укладу царя, діставши назид впливовою владу ужив її на те, щобі привернути своїм царі канонічні права. Канонічне право українського народу до вибору свого митрополита

і єпископів не амерло через те, що московські царі через пару сот літ його нехтували!

Українська православна церква відкинула московських єпископів та митрополитів не-через те, що перешла на якусь ересь, тільки через те, що вони були їй накінені. З той самої причини не признає українська православна церква власті уніятських єпископів, бо вони так само накінені українському народові. Український народ признає православну віру з Царгороду перед тисячею літ і се віра вповні відповідала його душевним потребам. Аж триста літ тому Польки накінули українському народові уніа, щобі при помочи уніі легше перетягнути Українців на польську народність. Самий спосіб заключення уніі показує, що се була брудна справа. Організтери уніі ковалися перед двома власним народами, свої перегоспори з польським урядом і Римом провадили потайно і виступили а унією доперва тоді, коли вже не могли своєю відою православної церкви змочити укривити. Але а тоді уніа широко піступило, по зловисій Єпископів ставилося а православної церкви ставалося Полша обсаджувати своїми прислужниками митрополитів, які перед народом удавали даліше православних, а з ліцеями обсаджували парохі такими самими лицесниками, що перед народом удавали православних, а на ділі були уніятами. Оттак в деяких місцяхостях Галичини, народ вже через три сотні літ обслуговує уніятські священники, хоч він доси вважає себе православним. Навіть в церковних книжках, уживаних уніятами, доси задується „і всіх нас православних християн“. Сей тристлітній обман народу під іменем уніі можна було управити тільки завдяки поневоленню українського народу, завдяки тому, що його відсунуто від права рішати про свою церкву. Право назначувати єпископів та митрополитів для українського народу під Польщею, а опися під Австрією, приєднала собі польська шляхта, яка німа виступала з тим, що її ціль є так знищення української церкви, як і української народності. І тут так само, як в Росії, то мали фізичне право, не дивлячись на ніякі церковні канони. Єпископів то служили вірно Богові і тим самим обставили за своїм народом, переславувано, проголошено і мучено, а на їх місця назначували нових, покрийших і укучююших для польської шляхти, і Рим був тільки рад затвердити кожний проти-канонічний вчинок Польки супроти української церкви!

Осободити українську церкву з ворожого ярма, освободити її від нещирої „опіки“ Москві та Польки — отсе є ціла ціль української православної церкви. Бажаючі се зробити, Українці виконують тільки Боже волю, бо Господь Бог виразно зазначає, що кожний народ повинен бути сам господарем своєї церкви. Зазначає се Господь Бог тоді, коли снісав св. Духа на апостолів і дав їм змогу протопівідати кождому народові Христову науку у його рідній мові. В сей спосіб Господь Бог признає рівність всіх народів і зробив кожний народ залежним безпосередно тільки від Себе. Зверхність чужих людей над церквою того народу; якого мови вони не знають, є виразно проти волі Божої. А що є проти волі Божої, те кожний християнин має обов'язок поборювати. Отже найлучше розуміння волі Божої вимагає від України, аби належала до української православної церкви. Належати до чужих церков — се значить сумніватися в справедливості Бога, сумніватися в те, що він є однаково добрим батьком для всіх народів, приписувати йому, що він для одних народів є батьком, а для других вігнником. Таке погане про Бога є гріхне а через гріх не веде дорого до спасення.

На сім можнати вже скінчити мову про спасенність української православної церкви. Та не зашкодить підчеркнути ще окремо бездіяльність приписування, що відносять українському православної церкви уживають релігій для політичних цілей. Про те можнати дуже багате говорити, зазначаючи а розбору кожного з означених слів „політична“, та сим разом можна без того обійтися. Коротко висловити сказати лише се: Коли Польки і Москві, а то й яде других народностей старануться мати рішаче слово в справах української церкви, то для якої цілі їм його потрібно? Для слави Бога? Чи з політичних причин? Певна річ, що вони на наше питання самі відповість, що їм ходить у славу Бога. Та діла яснійше відповідь, чим слова. Коли приглянемося ділам наших нещироших „опікунтів“, то треба бути хіба до краю салими і дурними, аби не добачити, що їм коли не виключно то в першій мії розподіляти о політичні цілі. Не ми, тільки ти, що хотіли руководити українською церквою, уживають релігій для політичних цілей. І коли ми, члени української православної церкви, хочемо скинути з української церкви чужонародних опікунтів, то ми явраз старанемося зробити кожен уживаний української церкви для політики. Ми хочемо, щоб церква провадила Українцям до Бога, до пізнання правди, до свободи, а не — в ярмо!

В. Н.

Святи. С. В. Савчук.

ЯК ПОВСТАЛА УКРАЇНЬСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В КАНАДІ.

I. ВСТУП.

Витинені в Рідній-Землі лютою неволею, українські переселенці в Галичині й Буковині, розсіялися по всіх закутках Канади, а найбільше по лісах та степах трох західних провінцій, Манітобі, Саскачевану та Альберти.

Ті, що приїздили сюди з надії зажити тут „рай на землі“, знаходили саме розчарування. Чужий край і мова, чужі звичаї-обичаї, дікі ліси та степи — все те лягло тяжким камінем на серце емігрантів таки на самім порозі „общої землі“. Але сила волі і антревельські загартування в тяжкій школі життя, лід гнетом польського і румунського панів, не покидали українського емігранта ні на хвилину.

Не рая й не лас еміграційний агент лишав його з дружиною й діточками на ласку й неласку чужого, неприйнятної степу або похмурого, тавменичого ліса — дварцять, п'ятдесят а то й сімдесят миль від міста й людей, без даху над головою, без грошей, без хліба, без нічогі! Без нічого, крімку? Та ні, а нього був скарб дорогий, та-лісовий мотушок, котрий з часом переміняв відвідині ліси та трависті степи в море золотокосого збіжжя. В нього була антревельські, відвага та охота до праці. В нього була не-аполонія віра в краще майбутнє.

І він виймав старинно завинчену сокиру й дискаль, котрі привіз з коболом, і з озаветтям бо-як ставити до-яку. Коли долж кинула ніж в лісній стороні, то бубував з дера, а коли в чистий степ, то шукав горба й копав яму...

Там кидав жінку й діти, брав к сіль хліба в мішок йшов на роботу. Ішов пішки сто, двіста а то й триста миль між чужі люди, з чужою мовою, з чужими звичаями й обичаями і чувся сиротою — гірш строти, бо показували на нього пальцем, гляділи, як на дивовику, обмановали, прозивали, використовували...

І він не раз гірко плакав. Плакав на долю, яка вигнала його з рідного села, плакав на чужий край, плакав на авесь світ! Але світ його ніхто не бачив, хіба чужі зорі та місяць! Ах сходом сонця він знов ставав до праці, все на час, все потиць черпів! І так день за днем, він поволі, але певно, здобував собі признание, поштовх й дозвіл в свого хліба-давки, бо ніхто так совісно й так пильно не виконував своїх обов'язків, як він.

А коли по шість-місячний службі він вертав лід зиму до дому з шістьдесять доларами в кишені, і з хлібом в торбі, що дади йому на дорогу, то знов йшов сто, двіста, а то й триста миль пішки, бо хотів принести дружині й дітям всі зароблені гроші — всі до цента!

До дому не йшов, а летів.

— А що ти жінка робити, що діти? — питав себе в думці. — Здарові вони, мають що їсти, пити? Не чув від них, як ще покинув з весною. А може, не дай Боже... І не докінчувала, бо на саму згадку серце билося трі-вожно, а кров затиналася в жилах. І він ще скорше йшов, ще менше відпочивав, а останніми три добі й день і мін ішов, аж доки на пів мертвий не впав у хату! — не в хату, а в бугу...

А жінка? Ціле літо ліпила хатину, вигнала пів та ко-пала землю, щоб на другий рік хоч барбалою своя була. Копав, липити, чи коло дітей ходити, а заводи про чоловіка думав.

— Де він, сирота, блукає, що поробляє, як йому ве-дється? А може, не дай Боже...

І також не докінчувала, бо на саму згадку серце за-вмирало, слези потоком лилися. А діти бачуть, що мама плаче, таї собі за нею. Ще більшого жалю наводять, ще більше гану роздирають.

— Мамо, де тато пішов, коли поверне, що нам прине-се? — питають.

— Не знаю, діточки, не знаю — відказує мати і малі головки слезини зливає.

І здається їй, що не витриває, що серце з болю лу-кає. І прокидає тоді, такко гірко доло, прокидає чужий край, прокидає авесь світ. Але за малу хвилину все зніва й знеохота зникає і вона знов копає, знов липити і коло ді-тей ходити, аж до першого снігу, а там:

— Мамо, мамо, мамусинко, такко їде!

І забула пережити горе, притихла болю, заммерла зне-віра, а на її місце остала неаля і віра в краще майбутнє.

От так перших два-три роки. А тимчасом з села біль-ше людей прибуло і веселіше стало жити. Там, де перше зі сходом сонця лиш сірі тузани автавали, там тепер воно-стився синій дим клубками; там-де недавно каюти пере-кидалися, там тепер нісся дивинком діточий сміх при-заві.

Протігом короткого часу чимало емігрантів прибуло і чимало землі заложило, так що недовлі утворилися з мішків людей цієї громади, а то й округи. Всі вони поли-шали Рідний Край, відікопили перед лютою неадедою, але і тут, кудя вони приїшли лиш з десятима палачами, доае-о-ся їм пережити неаду й злидні ще через довгі роки. Хоч земля було, кільки оком глянці, так що-ж, сама вона не зародить, сама хліба не дасть. Треба її обробити, треба упити, а до сього треба худоби, треба знарядія, треба грошей...

І так шимим емігрантам доводилося ходити через до-ві роки на аворити, щоб було з чим почати своє аласне господарство. А заробити їй тяжко було, до неспинних тяжкої Цілі томи написаних про заидни, які доводилося пе-реживати поіонир української еміграції. Не дивно отже, що й культуру-просвіти наше життя не таким скорим темпом розвивалося, як дехто бажавби. Духовна сторона життя мусити уступити на якийсь час матеріальній, на-меще-ж бо й не можна. Будь в людини як найкращі стрем-ління і найкращі ідеали, та коли в неї немає кусця хліба для родина, вона мусити на якийсь час своїх ідеалів зречи-ся, забувати про них.

І тому кожний, хто дивиться без упередження на жи-ття і поступ українських переселенців в Канаді, не може не віддати їм заслуженого признання за їх зблутки в прибра-ній вітчизні та на полю економічній, як і просвітній. Слова похвали для українських емігрантів в Канаді, англоішні канадськими міністром, Догерті, на зборях представників Союзу Народів в Женеві, 27 вересня, 1921 р. з нагоди його внеску в справі неаийного вирішення долі Галичини, є вповні асцужені.

Історія розвитку просвітного життя українського емі-гранта в Канаді дуже интересна, хоч і коротка. Він пере-живав і переживає всі стадії культурно-просвітнього роз-вою, які доводилося пережити кождому народови, котрий з найнижчого щабля людського життя видобував на найвишній.

На першій місці він мусів вести боротьбу з природою, захищати родину від бурі, дощу і морозу, та здобуваю-чи сердинки до життя в формі хліба та одяку. Далше він звався задоволювати свої духовні потреби, котрі за-остроувалися в міру неаірадного положення матеріально-го і він за тяжко заправчаний гріш ставив їм Божий, кудя ніс свої злидні і скарги, і де підбадьорував до даль-шого життя, яке часто було одною мукю.

А там він почав гмідати за світаом, котре мало, вка-зати, як вже не йому самому, то його дітям, дорогу до правди, до волі, до кращого життя. Він мав свою су-дну. І він ще більше витягав і аж витягнені жили і ставив школи, Народні Доми, бурси, інститути.

А коли з ходом часу понеслося гасло по всіх світі, що не сміє пакувати народ на народом, що кождий нарід по-винен жити своїм питомим життям, бо один Бог всіх со-творив, і для всіх одно сонце світить, то з ним розжари-лася пригасюча іскра національної свідомості і він запалав любовю до своєї мови, до свого народу, до своїх святощів, і взявся помагати в міру своїх сил точити ставни мариуро-ві, на котрих має знестися на авсь світ світова будівля — Соборної України. А тому, що не може бути воли політич-ної без воли духовної, то він звався й відбудовувати свою питому, свою рідну церкву, Богу на славу, українсько-го народу на пожиток — Церкву Українську Православу, Церкву Бога Живого!

Про свій посяданий позив українського переселенця на землі далекий діл Рідного Краю, хоч ави по своїм силам, в дальших чистах коротко розповім.

ЯК РОЗУМНИЙ КНЯЗЬ ЗНАЙШОВ РОЗУМНОГО СУДДУ.

Князі колись самі поставляли суддів в своїх землях. До однес розузного князя згодосилося раз тріх лю-дей з просвітою, щобні князь назначив їх суддями на опо-середжені місце.

Князь званикав їх до себе і казуючи на кусок гарбуза, що плаває у воді, аштанув:

— Що ви бачите?

— Се гарбуз — відповіли перший.

— Се кусок гарбуза — теревив другий.

Третій же не відповів і лиші дивив ся.

— Шок се по авшій думці? — запитава князь третого. Тоді чоловік азяв палицю, перевернув нею плаваючий кусок, добре приглянувся і сказав:

— Пане мій, по мой думці се кусень гарбуза.

І сказав князю:

— Бачу, що ви розумний чоловік і вам належить опо-середжені місце судді. Ви не адоволялися самим поверхоним виглядом, але розглянули рч з усіх сторін, нім виказали свою думку. Таких суддів потребує справедливості!

ВІРНИЙ СИН СВОГО НАРОДУ.

Ігумен Данило.

В давних часах з Ігумен ходили побожні люди до Палестини, головні-ж до Єрусалиму, щоби поклонитися тим місцям, де жив колиш Христос. Річ певна, що така подорож мала й іншу причину — чоловік бажав подивитися на чужі сторони і чужі народи.

Людей таких звали паломниками тому, що з Єрусалиму приносили вони паломові гімни, свячені тем з Цетгю Недамо.

— Одних з таких богомольців-паломників був ігумен Данило, який докладно описав свою подорож і свій опис має заголовок: „Життя і хоженя Данила, Руския земли игумена“.

Данило був родом з Чернігівщини, або ігуменом в чернігівському монастирі, бо так виходить з його писання.

Подорож до Єрусалиму відбув він за пановання великого князя Свѣтополка II. (1093-1113), а за князя Вальдуна в Палестині (коли хрестоносці відобрали були Єрусалим від Магометан).

Данило прокину в Палестині понад два роки (1106-1108) й описав її так вірно, що в 19-м віку переложили сей опис на ріжні європейські мови.

З опису бачимо, що Данило був дуже побожним чоловіком, наскрізь проникнутий духом зійсної праведності. Він захоплюється святими місцями й усім, що бачить; він призначає себе неспівним і приїзнимий від других монахів — а се все прикмети праведного чоловіка.

Однакж ігумен Данило був й вірним сином свого народу — він був патріотом. І коли відвідував він Палестину, то не дивив на те, щоби схитрити свою побожну душу, але і на те, щоби на святих місцях ганести до Бога молитву за добро своєї землі і свого народу.

Опишучи Великімні Свята ігумен Данило каже між инших:

В Велику П'ятницю обтирають Гріб Господний, мнють ляпки, називають чистою оливи, але не святить. Гріб заречують, а в другій годіні вночі гасять світла по всіх церквах Єрусалиму.

Тоді в п'ятницю в тужю п'ятницю пішов до князя Вальдуна, поклонився йому, а він поклонивши мене, запитав:

— Чого хочеш, руський ігумене?

І я сказав йому:

— Княже мій! Паме мій! Прошу тебе іменем Бога і руських князів*, дозволь, щоби я поставив і свою ляпку на Святий Гріб від усієї Руської Землі.

Тоді він радо згодува олій просьби і післав зо мною свого слугу до економа церкви во. Воскресення і той сказав принести ляпку.

Радий пішов я, купив велику склянку ляпку, налив оливи і приніс до Гробу Господнього. Коли прийшов вечер, алчарю отворив святий двері, казав скинути цюботи і так босими ногами поїти а і поставив ляпку на Святий Гріб. Своїми грешними руками поставив я ляпку в нозах, де лежали пречисті ноги Господа нашого Ісуса Христа. В головах стояла грецька ляпка, на грудях ляпка св. Свѣи (монастира) і всіх монастирів.

Дальше оповідає ігумен Данило, як в Велику Суботу підчас Вечірни надійшла хмарка зі сходу і дощ добре покровив тих; що не були під дахом і тоді то ляпки на Святий Гріб самі засвітились. Тоді прийшов єпископ з чотирма дяконами, зяв свічку в кицьку Вальдуна, завітв від ляпки на Гробі, а вже від тої кицьки запалавася вося свічки народ. А світло те святе — каже Данило — ніше, як звичайне світло, чудне, червоне.

Та щоби хотів не сказав, що він вдивує, то праведний чоловік поклонився на світані:

— Мені убогому Бог іхній буде відомо і Святий Гріб — каже він — і все дружина, сини руські, що були там в той день — Новгородці і Київляне: Ізяслав Івачич, Горислав Михайлович, Кайшики і другі.

Опишавши дальше торжество свята, Данило оповідає, що третого дня свят пішов він до ключаря Святого Гробу і сказав:

— Хотівби я забрати овою ляпку.

Кли ключар повів його до Гробу, то ляпка ще горіла святим огнем. Тут він змів святий Гріб, зяв ще якусь ляпку від ключаря і вийшов несучи з собою дорожні свята пам'ятки.

Заключуючи ігумен Данило говорить:

— Бог мені свідком і Святий Гріб Господний, що в

усіх святих місцях не забував я імені князів руських, ні князів, ні дітей їх, ні єпископів, ні бояр, ні ігуменів, ні дітей моїх духовних і всіх християн; в усіх місцях молився я за князів і за всіх, а потім за свої гріхи. Дякую благовому Богу і за те, що доповнив в лаврі свої. Сми записати імена руських князів, де їх згадували в єстєнійх.

Згадав ігумен Данило і про латини (духовних руської церкви), та про них висловлюєсе те дуже добре. Так говорить в одній місці, що коли правився Вечіря — „латина же в великих олтари нехаша верещати шобі (по-своєму)“. Також каже, що коли в великому нім вийшов чудний огонь і завітв ляпму від української землі, то в латинських ляпах жадна не засвітилася. Видно — латиняне не мали поваги на сході.

З цього опису подорожі і побуту Данила в Палестині бачимо в нім чоловіка глибокої побожності, християнської щирости і заравом вірного сина української народу. І ось за ті великі чесноти зачислено його до святих.

От такий гарний образ праведного чоловіка і щирого Українця передає нам наша історія!

Такі були часи, такі були люди!

Були часи, коли Українцє в духовній релігї їде в чужу землю, робити там благоді в Бога лави для Рідної Землі і свого народу; їде і відпочивати, щоби від його землі став ляпка на святих місцях, а коли йому се вдається, він радє, що не даремні були його заходи.

Не те ніні... Ніні бувають і такі сини народу, що на рідній землі і серед свого народу засилають молби не за свою Рідну Землю і не за свій Рідний Народ, але за цасті і перемоту чужих над імені народом. Та це і народ аставляють покони бити перед його ворогами. Се ті будні сини, що прогрівають батківське майно з розумині-ками. Та будучість їх буде така, як будучість блудного сина в євангельській притчї — прогрівають, що мають і тоді наймуться в чужих пасті свині. Така доля всіх блудних синів!

Правда, блудний син з євангельської притчи євкіни поправився й вернув до свого батька, але чи опияються блудні сини українського народу, а як опияються то чи на час? Бо каяття може прийти за пізні.

ЗЕРНА РОЗУМУ.

Всі люди бажать щастя, але не всі знають, в чім правде має щастє.

Прци є не тільки жерелом всіх богатств, але також основою гарних лютовань і гарного настрою. Першою нагородою справедливости є свідомість, що ми справедливо поступили.

Сїйте, винники; а виростє привичка; сїйте привичку, а виростє характер; сїйте характер, а виростє з гарною душею чоловік.

Чоловік нероз старєася уникнути того нещастя, яке посилає небо; але дуже часто не старєася уникнути того нещастя, якого сам є причиною.

Смише лежить завжди на самім верху, тому його бачать найперше люди, які в глибоку справу не вміють гаянути.

Всі щасливі родини до себе подібні, а кожда вєщаслива родина на инший лад нещаслива.

Кров мученика і чорнолю мудрия однаково прекрасні і дорогі.

Не калямути жерела, якого вода гасила твою справу; підчас спали.

Нїхто не знає про нас тілю злого, як ми самі, але нїхто не думає про нас так добре, як ми самі.

ПРО ВИХОВАННЯ.

Душа дитини — се велика торба для подорожі. Дитина їде дорогою життя і складає в свою душу все, що стрічає по дорозі.

Коли заділе щире усміхну, прихильність, любов, вона все те ховає і несе в дальше життя, щоби роздавати другим те саме.

Коли заділе ненависть, погрози і побой, вона і то захоує в душу і несе життєвими шляхом в виді понигнобленія, недовіри і жорстокої злоби.

Виходить отже, що шаста дітей освічує ясним промінням і старший вік а горє дітей розпростирає хмари над цілим життям дорожнього чоловіка.

Релігї дає напругу діяльності людей. Релігїя робитьсе все прїстїпнїшою, зрозумїлїшою, яснїшою, бльще погодженою зі знаннями, і відповідно з рухом релігїї докунується й увесь моральний і громадський рух людства.

Лев Толстой.

*) Тоді слово „руським“ відносилось до української землі, отже значило те саме, що „український“. В тих часах Московщини, чи північної Росії і на сїм не було.

БУДИЛЬНИЙ І СОВІСТЬ.

Сивоголосий старець, що проходжувався по березі ріки, почув за за корча веселий гамір і сміх гуртка хлопців. Зупинившись він почув таку бесіду:

— Клопоті мені з Андрієм. Це годинник не дзвонить, і він вже підіймає голову і заглядає, коли буде дзвонити. А відирати годинник раз — вже Андрія нема...

— А що ти робиш тоді? — запитає хтось.
— Я? А вжеж не мовчу. Скажу, що належиться, і Андрієві і годинникові, завяваю голову і пробую що задушити хоч одного кошара.

Хлопці засмислили і за тим хтось інший почав:
— А мені байдуже! Колиж не міг спати, коли тобі над головою реветь дзвоник, а тепер байдуже. Так приниш, що це краще мені опіється. Почекай, і ти приймешся! Ніби нехай з гармат стріляють, а мені байдуже — я сплю!

І знов сміх.
— Молодому вкопи не треба багато для сміху — сказав до себе старець і подався до хлопців.

Ніколимо стало хлопцям, немов залапа їх хтось на малім злочині. Молоді не люблять, коли хтось зі старших заглядає в їхнє життя. Вони завжди бояться, щоби він не побачив когось негарного.

— Чуя я ваші оповідання про дзвонячий годинник — сказав старець — і сам багато з того навчився. Зрозумів я велику правду, якої не розумів так ясно ніколи.

— Будь ласка розкажіть і нам про ту правду — загомонили хлопці і старець почав:

— Годинник на те, щоби будив людей, щоби пригадавав їм, що час до праці братися. І працюючий чоловік почувши дзвінок, собаче встане і починає день праці. Інакше поводитись лінійний — він догори повертає на постелі і думає лише про те, як продовжити сон. Він ненавидить дзвінка. Минше ранок за ранком і чоловік так привыкає до дзвонення, що цілком його не чує. Його чуйність, вразливість його уже завмирає. Чи так, мої приятелі?

Хлопці глянули один по одному і хтось з між них сказав:

— Мабуть так! — а старець віз розмову даліше:

— Таким самим годинником-будильником є наша совість. Її голос будить в нашій душі всі кращі почування, будить до праці, будить до осторожности, накликає: "Бережись, чоловіче! Філії пристесть напарити на тебе, по-жар обхоплю твою душу! Добудай з глибини серця всю свату зброю і ставай до борби!" Чи не так, мої приятелі?

І знов хтось потакував на питання старця. А старець говорив даліше:

— Люде щирі слухайте того внутрішнього голосу і йдуть за його покликом. Совість заговорить і вони вже на ногах. Але противно роблять люде байдужі. Вони завяваю голову, щоби не чути голосу совісті, вони ненавидять того звуку, що їй будить і поволі стають зовсім глухі на його поклик. Пристесть самолюбства згинути в них почуття обов'язку, убо почуття сорому і доправадів їх до ледьності, до гриха, до злочину. Так мої приятелі! А що перед вами ще далека дорога життя, отже вложте в душу моє слова і цесіть їх а собою, а певно вони сам приледають ся. Не затикайте ух душі перед. голосом совісті, інакше ви втратите слух зовсім.

НЕЗАСЛУЖЕНИЙ ДОКІР.

Яким судом судите, таким і вас осудять. Мат. 7, 2.
Суд без милосердя тому, хто не має милосердя. Яков. 2, 13.

Не докладайте тягари до чужого горя. Не докладайте; ви стараетесь зрозуміти і вкешити чуже терпіння.

Убогий чоловік довго хорував. Навідувалися до нього товариші, такі перестали навідуватися, Приходили сусіди, так не забували і не лишала слабого, а тою була його жінка. Для неї не було ні дня, ні ночі — вона ніколи не скидала важкого тягари зі своїх збідованих плечей.

Та коли голос дзвонів звівся, що терпіння хорого скінчилися, збирался до дому помершого всі — віддати поспіду прислугу небишкови.

Пригадожено домовину. Ось уже лягають знакоми свого товариша в далеку дорогу. Вже заопалив джик:

— Прийде останнє цілованіє дадим братіє умершому... се бо розлучаємося...

І лотели рясні слози по ликах збраних. Одна лише вдова дивилася спокійно, немов то не в її хаті все те дієся і не її тучо виряджають в інший світ.

А як тільки виносили уже на двір, почувла вдова шепіт між збраними:

— От бачите як! Ані слозам не зрошала! Не має чого небишків жалувати, що умер!

Почула збідована вдова тьму мову, валила руки і закликала:

— Люде добрі, ви судите мене! Але скажіть, де взяти сліз, коли всі їх забрали в мене далі без відпочинку і лоті без сміху. Жібе-ж ви него не бачили і не знаєте? Де жати більше сліз, коли...

Не договорила. Вона скопилася руками за серце і впаала мертва побіч домовини свого мужа. Її щире, збодене серце не видержало незаслуженого докору.

Хто поза очі ганяють мене, той боїться мене, а хто в очі поважає, — зважає мене. Хинська притовідка.

ВІД ВИДАВНИЦТВА.

Отсим повідомляється всіх тих, котрі прислали вже передплату на Православний Вісник, чи то від себе, чи від других, що висилка газети становить поспілку за отриману передплату. Окремі поспілку висилати не будемо, щоби не наразити видавництва на неоплатні кошти.

Від випуску першого числа Православного Вісника, ми отримали десятки листів від вірних і прихильників Української Православної Церкви з гратуляціями, желаниями — і передплатою. Так висказують велику радість з приводу появи так давно очікуваного часопису й висказують надію, що український православний загаль зрозуміє свій обов'язок супроти свого органу й дасть йому пошву піддержку моральну й матеріальну.

Грош. Максим Канашевич з Ігони, Саск, пише:

"Від себе пожелав, щоби Православний Вісник почав як найскорше виходити щотижня".

Скажемо, що се є також нашим найщирішим бажанням, але се станеться тільки тоді, коли український православний загаль зрозуміє свій обов'язок супроти своєї газети і підтримає її щиро. "Православний Вісник" є на часописом українського православного народу, і від нього сподіється піддержки і помічі. Православний Вісник повинен знаходитися в кожній українській хаті.

Кілько передплатників ви вже приєднали "Православному Віснику"? "

До тепер в сім згляді поставилися найліпше д. Петро Зварич, Вєрєв, Алта; д. Андрій Савчук, Шіро, Саск. о. Д. Ф. Стратічуж, Гемтон, Саск.

Щире спасибі!

Аам. "П. В."

ПРАВОСЛАВНІ УКРАЇНЦІ КУПИЛИ ПЛОЩУ.

Українська православна громада в Вінніпегі купила діляку 14 травня с. р. площу з 10 лотів під будову церкви. Площа знаходиться в незвичайно гарнім положенню, між українським населенням, на східній стороні вул. Сиктедїр між вул. Борове і Мергус. Щастя їм Боже!

ПРИСЯГА ПРАВОСЛАВНИХ ЕПІСКОПІВ.

Дня 12 квітня с. р. митрополит православної церкви в Польщі Діонісій разом з польським єпископом Олексієм представили міністрові освіти нових достоянників православної церкви архієпископа та Теодозія (Вильно), єпископа Олексія (Гродно), єпископа-викарія Антонія (Смолен) та єпископа-викарія Симона (Кременьск) з метою відібраних від них присяги на вірність польській державі. Присягу приймали від єпископів уполаті ради міністрів — міністр Освіти та Віроповідання Міхалєвський і міністр Внутрішніх Справ Гібнер у присутності кількох достоянників обох міністерств за кількох високих українців з президії Ради Міністрів. По зложенню присяги нових віроповіданців єпископи завіршили їх на сідзницях. В часі перуски промовляв міністр освіти Міхалєвський на тему слів Христа: "Відайте Йогові Боже, а кесареві кесарев". Йому незвичайно сердечно відповів митрополит Діонісій оперуючи найвиштовішшими цитатами святого письма, що підкреслюють віроповіданність слуг церкви до "кесара".

НАЙШЛИ ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ БОЖИХ.

Професор університету в Мінстер, Губерт Грім, твердить, що він найшов первісні таблиці, на яких Мойсей писав десять заповідей Божих. Найдено лише частину таблиць на височині Сербії зь Хадам з верху одної таблиці написано в старій, майже зовсім забув! живільській мові: "Мене взяла з Ніло єгипетська королева" На таблиці є імена: Моїсиф, Менаса і Моїсей.

ПРОГНАННЯ ЕПІСКОПА.

Болшевицький суд в Одесі застав єпископа Херсонського Прокопа на кару смерті. Визнав кару смерті зминею на вигнання з України. Його засуджено за контрреволюцію. Помилувано тому, що справа передана, та що його діяльність не вкліє пересвертнути державного ладу в совітських республіках.

Не слід дотися, що ви можете знайти душевний спокій без віри.

Лев Толстой.

